

examenbundel.nl

examen bundel

Meer dan alleen oefenexamens

Nu bij je boek
mijn.examenbundel.nl
Online oefenen, video's en meer

2024|2025

VWO

Aardrijkskunde

#

**examen
bundel**

Slim leren, zeker slagen

**BESTEL
MET
STAPEL-
KORTING!**

Slim leren, zeker slagen met Examenbundel!

Oefenopgaven, samenvattingen, woordjes, examentips en inspiratie: op examenbundel.nl vind je alles om je optimaal voor te bereiden op je examens.

#ikgazekerlagen #geenexamenstress examenbundel.nl

examenbundel.nl

examen bundel

Meer dan alleen oefenexamens

2024 | 2025

ir. J.C.A.C. Keetels
drs. J.H. Bulthuis
concept: drs. H.J.C. Kasbergen

vwo

Aardrijkskunde

Colofon

Auteurs

Ir. J.C.A.C. Keetels
drs. J.H. Bulthuis
Concept: drs. H.J.C. Kasbergen

Vormgeving binnenwerk

Maura van Wermeskerken, Apeldoorn

Opmaak

Crius Group, Hulshout

Over ThiemeMeulenhoff

ThiemeMeulenhoff ontwikkelt slimme flexibele leeroplossingen met een persoonlijke aanpak. Voor elk niveau en elke manier van leren. Want niemand is hetzelfde.

We combineren onze kennis van content, leerontwerp en technologie, met onze energie voor vernieuwing. Om met en voor onderwijsprofessionals grenzen te verleggen. Zo zijn we samen de motor voor verandering in het primair, voortgezet en beroepsonderwijs.

Samen leren vernieuwen.

www.thiememeulenhoff.nl

Boek ISBN 978 90 06 48591 2
Pakket ISBN 978 90 06 65064 8
Eerste druk, eerste oplage, 2024

© ThiemeMeulenhoff, Amersfoort, 2024

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het Besluit van 23 augustus 1985, Stbl. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie (PRO), Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp (www.stichting-pro.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet) dient men zich tot de uitgever te wenden. Voor meer informatie over het gebruik van muziek, film en het maken van kopieën in het onderwijs zie www.auteursrechtenonderwijs.nl.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de auteursrechten te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Zo werk je met deze Examenbundel

De eerste stap om vol vertrouwen je examen voor dit vak in te gaan heb je gezet! Deze Examenbundel is namelijk de beste voorbereiding, omdat je oefent met echte examenopgaven. Kijk hoe het werkt.

De indeling van het boek

Je Examenbundel bestaat uit verschillende delen:

- **De oriëntatietoets:** krijg snel een eerste indruk hoe je scoort op de verschillende examenonderwerpen.
- **Deel 1 - Oefenen op onderwerp:** oefen gericht met examenopgaven over de onderwerpen die jij lastig vindt.
- **Deel 2a - Examens met uitwerkingen:** oefen met hele examens met heldere uitleg van onze ervaren examendocenten.
- **Deel 2b - Examen 2024-I:** doe de generale repetitie voor het echte examen. De antwoorden en uitwerkingen staan op mijnexamenbundel.nl.

Hints en uitwerkingen

HINTS

Weet je niet hoe je een vraag moet aanpakken? Dan zijn er **hints** om je op weg te helpen.

UITWERKINGEN

Kijk de vragen na met de **uitwerkingen**. Daarin staat het juiste antwoord. Maar belangrijker: je krijgt duidelijke uitleg waaróm dit het juiste antwoord is en hoe je daar komt.

Zo oefen je én leer je tegelijk!

Online oefenen met Mijn Examenbundel

Bij dit boek hoort een online omgeving: mijnexamenbundel.nl. Het boek en Mijn Examenbundel werken met elkaar samen.

Maak de balans op

Leren en oefenen

Ook handig

Boek

- oriëntatietoets maken
- hele examens maken

- examenopgaven oefenen per onderwerp

- onderwerpregister

Mijn Examenbundel

- nakijken oriëntatietoets
- nakijken hele examens

Je scores worden bewaard!

- uitlegvideo's per onderwerp
- extra examenopgaven per onderwerp

Je ziet je voortgang!

- overzicht van de examenstof
- hulpmiddelen
- examentips

Alle belangrijke info bij elkaar!

Om optimaal gebruik te maken van boek én website, verwijst het boek op handige plekken naar mijnexamenbundel.nl.

Voorbeeld

Wil je weten hoe je de toets hebt gemaakt? De antwoorden staan op mijnexamenbundel.nl. Vul je punten in en bekijk je score per onderwerp. Je scores worden bewaard.

Activeer direct je code voor Mijn Examenbundel

Ga nu naar mijnexamenbundel.nl en maak meteen je account aan. Met de **activatiecode** die je per mail hebt ontvangen of via de ELO van je school, heb je toegang tot alle extra's die bij je boek horen.

Gebruik ook Samengevat

Wil jij je nóg beter voorbereiden op het eindexamen? Combineer **Examenbundel** dan met **Samengevat** - alle examenstof kort en bondig in één boek.

Heel veel succes!

Namens team Examenbundel heel veel succes met je examens! #slimlereniszekerlagen

Heb je een vraag of opmerking over deze Examenbundel? Ga dan naar examenbundel.nl/contact.

Opmerking

De overheid stelt de regels op voor het examen. Bijvoorbeeld wat de examenonderwerpen zijn, welke hulpmiddelen je mag gebruiken en wanneer het examen is. De auteurs en uitgever hebben deze Examenbundel met grote zorg samengesteld. Soms veranderen de regels van de overheid echter of worden er nieuwe afspraken gemaakt over wat die regels betekenen. Raadpleeg daarom altijd je docent of onze website www.examenbundel.nl voor actuele informatie die voor jouw examen van belang is.

Inhoud

- 7 Informatie en tips over Examenbundel en examens
- 10 Hoe behaal je de maximale score?

Oriëntatietoetsen

- 13 Oriëntatietoets I
- 22 Oriëntatietoets II

Deel 1 Oefenen op onderwerp

1 Vaardigheden

- 35 Oefenopgaven
- 58 Hints
- 59 Uitwerkingen

2 Wereld

- 69 Oefenopgaven
- 89 Hints
- 91 Uitwerkingen

3 Aarde

- 104 Oefenopgaven
- 122 Hints
- 123 Uitwerkingen

4 Zuid-Amerika

- 134 Oefenopgaven
- 155 Hints
- 157 Uitwerkingen

5 Leefomgeving

5a Leefomgeving: overstromingsrisico's en wateroverlast

- 168 Oefenopgaven
- 180 Hints
- 181 Uitwerkingen

5b Leefomgeving: stedelijke gebieden

- 189 Oefenopgaven
- 208 Hints
- 209 Uitwerkingen

Deel 2a Examens met uitwerkingen

Examen 2023-I

- 221 Opgaven
- 246 Uitwerkingen

Examen 2023-II

- 259 Opgaven
- 283 Uitwerkingen

Deel 2b Examen 2024-I

Examen 2024-I

- 297 Opgaven

Bijlagen

Cijferbepaling Onderwerpregister

Informatie en tips over Examenbundel en examens

Atlasgebruik

- Bij het oefenen met deze examenbundel kun je de volgende atlassen gebruiken: Grote Bosatlas 55^e druk / Grote Bosatlas 56^e druk / Alcarta 1^e druk / Alcarta 2^e druk.
- Voor het schoolexamen geeft de eigen school aan of er een atlas is toegestaan en welke dat eventueel is.
- Bij het centraal examen is geen atlas toegestaan. Kaarten en andere bronnen krijg je in een bijlage en een kaartenkatern. Het kaartenkatern bevat kaarten uit de Grote Bosatlas en uit Alcarta. In deze Examenbundel staan die kaarten niet. In plaats daarvan wordt er verwezen naar de kaarten uit de Grote Bosatlas (GB55/GB56) en Alcarta (Alc1/Alc2). Bijvoorbeeld: GB55 102A / GB56 91A / Alc1 80 / Alc2 80.

Gebruik van deze Examenbundel

Je vindt in deze bundel drie onderdelen om te oefenen:

- twee oriëntatietoetsen; het zijn instaptoetsen waarmee je kunt nagaan of je de basisbegrippen van de examenonderwerpen beheerst. De antwoorden vind je op www.examenbundel.nl. Na het invullen van je scores krijg je een studieadvies.
- oefenen op onderwerp; hiermee kun je per onderdeel (domein) met examen- en oefenvragen trainen. Dit is ook nuttig bij de voorbereiding van schoolexamens.
- oefenen per heel examen; dit is na het oefenen op onderwerp de volgende stap in de voorbereiding op het centraal examen. Met tabellen achter in de bundel kun je je cijfer berekenen.

Achterin staat ook een Onderwerpregister, waarmee je delen van de stof kunt vinden om te oefenen.

Na de antwoorden zijn cursief toelichtingen gegeven. Lees die in ieder geval door als je moeite had met een vraag of wanneer je niet zeker wist of je antwoord goed was. Voor het oefenen met deze bundel moet je de nodige kennis hebben verworven door de examenonderwerpen te leren. Deze bundel geeft niet de hele leerstof weer, maar is bedoeld om je te trainen in het maken van een examen.

Tips

- Oefen met deze bundel (ook) in je eigen tijd en in je eigen tempo.
- Probeer een opgave eerst zelf te maken. Daarna controleer je jouw antwoorden met de antwoorden en uitwerkingen in deze bundel.
- Vergroot je vaardigheid om examenopgaven te maken met SAMENGEVAT. Daarin wordt de examenstof overzichtelijk gemaakt en nader uitgelegd.
- Het is bij het oefenen van hele examens een goede training om maximaal dezelfde tijd te gebruiken als bij het examen, 3 uur.
- Leg altijd een atlas op tafel en loop iedere verwijzing na. Zo oefen je in het gebruik van kaarten en diagrammen.
- Train met het hoofdstuk Oefenen op onderwerp 1 Vaardigheden in vaardigheden en bijbehorende termen die nodig kunnen zijn bij het examen.
- De antwoorden in de bundel zijn 'modelantwoorden'. Wijk jouw antwoord daarvan af, kijk dan of het echt fout is. Het kan ook een verschil in formulering zijn.

Maken van het examen

Start

- Je mag met het onderwerp beginnen waarin je je het meest thuis voelt.
- Zorg dat je alle vragen naloopt en in ieder geval de gemakkelijke maakt. Die zijn er echt.
- Maak je pas op het eind druk om de moeilijke delen. Die zijn er ook wel.
- Schrijf de antwoorden niet door elkaar. Laat ruimte open als je een vraag of een vraagdeel even overslaat. Dan vergeet je hem ook niet zo snel.

Vragen en bronnen

- Lees nauwkeurig en rustig een hele opgave (meestal vier vragen) door en bekijk de bijbehorende bronnen.
- Let op sleutelwoorden zoals: 'Noem een *fysischgeografische* reden ...' of 'Noem een *sociaalgeografische* reden ...'
- Bedenk per vraag welke informatiebronnen je nodig hebt, zoals een tekst in de bijlage of een kaart van het kaartenkatern.
- Markeer eventueel belangrijke delen in vraag of bron.
- Let bij het gebruik van figuren en tabellen goed op titel, gebied, jaar, soort cijfers (absoluut, relatief, indexcijfers en dergelijke). Laat dit zo nodig in je antwoord overkomen.

Examenvragen

- Werk volgens een tijdsplanning, zeker als je bij schoolexamens in tijdnood kwam, bijvoorbeeld door een tijd per examenonderwerp vast te stellen. Reserveer ook tijd voor controle.
- Antwoord kort, zakelijk en gericht, dat spaart tijd. Aan de antwoorden in deze bundel kun je zien wat vereist is.
- Begin je aan een nieuw onderwerp, zet dan de knop om. Welke stof en welke begrippen horen erbij? Een paar minuten pauze is ook goed.
- Vóór de vragen staat het aantal te behalen punten (1p, 2p etc.). Het aantal punten geeft het aantal onderdelen aan waaruit het antwoord moet bestaan. Zie eventueel de volgende paragraaf: 'Hoe behaal ik de maximale score?' Daarin zijn ook voorbeelden van soorten vragen opgenomen.
- Zet bij moeilijke vragen je antwoord eerst in steekwoorden op kladpapier. Dat geeft overzicht en voorkomt dat je later moet schrappen of wijzigen.
- Haak niet te snel af als je vragen moeilijk vindt of twijfelt over het antwoord. Soms weet je meer dan je denkt.
- Let erop dat sommige vragen uit meer onderdelen bestaan, bijvoorbeeld na Geef ...
- Zijn er meerdere antwoorden gevraagd (bijvoorbeeld noem drie argumenten), noteer die dan overzichtelijk.
- Antwoord zo gericht mogelijk; 'warme en droge zomers' is duidelijker dan 'een goed klimaat'. Als je geen exact antwoord weet, kun je het natuurlijk wel met iets algemeen proberen.
- Geef niet meer antwoorden dan wordt gevraagd. Zijn er bijvoorbeeld twee gevraagd, dan worden alleen de eerste twee nagekeken.
- Vul altijd iets in, ook als je twijfelt. Er komt vaak nog wel wat goeds uit. Half goed kan ook. Maar geen onzin schrijven.

Controle

- Zoek van tevoren uit – bijvoorbeeld tijdens schoolexamens – welke manier van controleren voor jou de beste is, zoals per opgave, per examenonderwerp of helemaal aan het eind. Raak je juist in verwarring door het nakijken, doe het dan niet.
- Ga na of je alles gemaakt hebt, ook de laatste bladzijde.
- Kijk of jouw antwoord wel echt een antwoord is op de gestelde vraag.
- Ga na of het antwoord zinnig is. Geen tegenspraak, geen onlogisch gebruik van cijfers.
- Wanneer je twijfelt en je het antwoord wilt wijzigen, kijk dan eerst nog eens naar de vraag.
- Wees voorzichtig met verbeteren. Vaak is de eerste gedachte de beste.
- Wanneer je toch verbetert, doe dit duidelijk. Geen speurtocht ervan maken.

Omgaan met spanning

- Heb je veel last van examenvrees of faalangst, informeer dan op jouw school naar hulp op dit terrein.
- Kies bij het examen een reëel doel. Mikken op een negen als je nooit boven de zes kwam, verhoogt de druk.

- Laat je vooraf niet beïnvloeden door andere leerlingen. Mijd vooral vlak voor het examen contact met leerlingen die praten over het examen. Ook al zijn het je beste vrienden. Ga eventueel apart staan.
- Let tijdens het examen niet op andere leerlingen, bijvoorbeeld hoe snel die aan de slag gaan of wanneer ze inleveren. Concentreer je op je eigen werk.
- Hou je vast aan wat lukt en maak problemen niet groter dan ze zijn. Accepteer dat er moeilijke vragen voorkomen. Er zijn ook gemakkelijke.
- Het heeft geen zin tijdens het examen 'je eigen werk te gaan zitten nakijken'. Laat dat maar aan je leraar over.
- Begin met het onderdeel waar je je thuis in voelt. Als het eenmaal loopt, wordt de rest gemakkelijker.
- Zorg voor lichamelijke ontspanning: prettige kleding, ontspannen houding, wat eten of lekkers (snoepjes) en zeker af en toe wat drinken.
- Zorg voor geestelijke ontspanning zoals het bewust inlassen van pauzes, waarbij je ook even wat meer ontspannen gaat zitten. Probeer af en toe de gedachten af te leiden van het examen. Neem eventueel attributen mee die positief werken.
- Als je dichtslaat en in paniek raakt, blijf dan niet zitten worstelen. Verandering kan het doorbreken. Ga bijvoorbeeld naar het toilet of meld het aan een surveillant.

Hoe behaal je de maximale score?

1-puntsvraag

Bij het centrale examen is in de marge vóór iedere vraag aangegeven hoeveel punten er maximaal te scoren zijn. Staat er 1p, dan kun je 1 punt scoren, meestal voor een enkelvoudige vraag. Bijvoorbeeld: 'In welke fase van het transitie-model zat Brazilië in 2013?'

2-puntsvraag

Voor vrij veel vragen kun je 2 punten (2p) scoren. Soms zitten er dan twee onderdelen in een vraag. Bijvoorbeeld: 'Noem twee argumenten.' Of zelfs twee vragen. Bijvoorbeeld: Geef

– de naam van dit plooingsgebergte

– de naam van de plooingsfase waarin dit grote plooingsgebergte is gevormd

Bij dit soort vragen is het direct duidelijk hoe je de 2 punten kunt behalen.

Maar het komt vaak voor dat je alleen 2 punten kunt scoren als je antwoord 'volledig' is. Aan dat antwoord zijn dan eisen gesteld, waardoor het minstens uit twee delen moet bestaan.

Bijvoorbeeld: 'Waarom regent het in dat gebied?' Je kunt dan antwoorden: 'Er is reliëf.'

Maar dat zegt eigenlijk niets. Wat heeft reliëf dan met regen te maken? Een volledig antwoord vraagt twee delen, zoals: 'Door het reliëf wordt lucht opgestuwd (oorzaak, 1 punt), opstijgende lucht koelt af waardoor het gaat regenen (gevolg, 1 punt).'

Bij dit soort vragen moet je er dus op letten dat je antwoord aan de eisen voldoet. Een aanwijzing daarvoor is de formulering van de vraag. Hieronder zijn daar voorbeelden van gegeven. Het is ook goed om er bij het oefenen steeds attent op te zijn. Ook bij het nakijken van je antwoorden.

Voorbeelden vraagformulering

'**Leg-uit'-vraag:** gaat vaak om een oorzaak-gevolgrelatie.

2p

Vraag: Leg uit waarom het goed is dat een rivier brede uiterwaarden heeft.

Antwoord: Bij brede uiterwaarden is het waterbergend vermogen groot (oorzaak, 1 punt), waardoor het overstromingsrisico lager is (gevolg, 1 punt).

'**Beredeneer'-vraag:** vereist het stapsgewijs weergeven van een denkproces. Denk aan een vergelijking en een gevolg/conclusie daaruit.

2p

Vraag: Beredeneer waarom een land alleen uitvoer van hout toestaat dat in eigen land al is bewerkt, bijvoorbeeld tot triplex.

Antwoord: Door die bewerking wordt de waarde van het product groter (in vergelijking met onbewerkt hout) (vergelijking, 1 punt), waardoor de export van het product meer opbrengt (gevolg, 1 punt).

'**Beschrijf'-vraag:** vraagt je een verschijnsel te beschrijven of bijvoorbeeld het ontstaan daarvan. De vraag geeft aan wat beschreven moet worden. Aan de maximumscore kun je zien hoever je in detail moet gaan.

2p

Vraag: De torens in de Baai van Ha Long bestaan uit kalksteen.

Beschrijf de wijze waarop kalksteen ontstaat.

Antwoord: Er hopen zich (op de zeebodem) grote hoeveelheden kalkskeletjes op van micro-organismen en/of schelpen, (1 punt)

die in de loop van de tijd worden samengedrukt tot kalksteen. (1 punt).

Meer dan 2 punten

Soms zijn er meer dan 2 punten te verdienen. Dan zal in de formulering van de vraag zijn aangegeven wat er in het antwoord is vereist. Bijvoorbeeld dat je antwoord uit twee verklaringen moet bestaan, omdat er twee situaties worden vergeleken. Een redenering kan soms 3 of 4 punten opleveren, omdat er 3 of 4 stappen zijn gevraagd.

Hoe zou je het nu al doen op een examen? De oriëntatietoets geeft je een eerste indruk.

Oriëntatietoets

Oriëntatietoetsen

Oriëntatietoets I: alle domeinen

Gebruik bij deze toets GB55, GB56, Alc1 of Alc2.

Wereld

Het zwaartepunt van het economisch wereldsysteem is in beweging, onder andere door de veranderingen in de internationale arbeidsmarkt die sinds de tweede helft van de vorige eeuw.

- 3p 1 A: Welke geografische vakterm wordt gebruikt om het verschuiven van het economisch zwaartepunt aan te geven?
B: Geef aan welke verandering in de internationale arbeidsverdeling dit vooral heeft veroorzaakt.

Gebruik bron 1 en 2.

- 4p 2 "Australië heeft een andere rol in de productieketen van Lee Cooper jeans dan je gezien de positie van dat land in het wereldsysteem zou verwachten."
A: Licht deze uitspraak toe.
B: Geef aan
- hoe uit het voorbeeld van Lee Cooper jeans blijkt dat er sprake is van vergaande globalisering;
  - hoe uit het voorbeeld van Lee Cooper jeans blijkt dat er sprake is van homogenisering (het gelijkvormig of eenvormig worden) van de internationale consumentenmarkt.

In de volgende stelling is met het oog op de vraag een demografische begrip vervangen door de letter X.

Bevolkingsspreiding en .....X..... worden mede bepaald door de fysischgeografische gesteldheid van een gebied.

- 3p 3 A: Welk demografisch begrip hoort te staan bij de letter X in de stelling?
B: Noem twee fysischgeografische factoren die de bevolkingsspreiding bepalen.

Bron 1 Waar komt een Lee Coopers jeans vandaan?

Legenda:

- 1 Namibië - Koper voor nagels en knopen
- 2 Tunesië - Jeansfabriek
- 3 Benin - Katoenproductie voor denim
- 4 Turkije - Puimsteen voor stone-washing
- 5 Italië - Denim
- 6 Ipswich, Kiev (b), Kuala Lumpur (c), Dubai (d) - Verkochte Jeans
- 7 Japan - Draad voor ritssluiting en polyester fiber voor gareproductie
- 8 Pakistan - Katoenproductie voor broekzakken
- 9 Frankrijk - Polyestertape voor ritssluitingen
- 10 Noord-Ierland, V.K. - Garens
- 11 Duitsland - Synthetische indigo
- 12 Spanje - Geverfde garens
- 13 Australië - Zink voor nagels en knopen

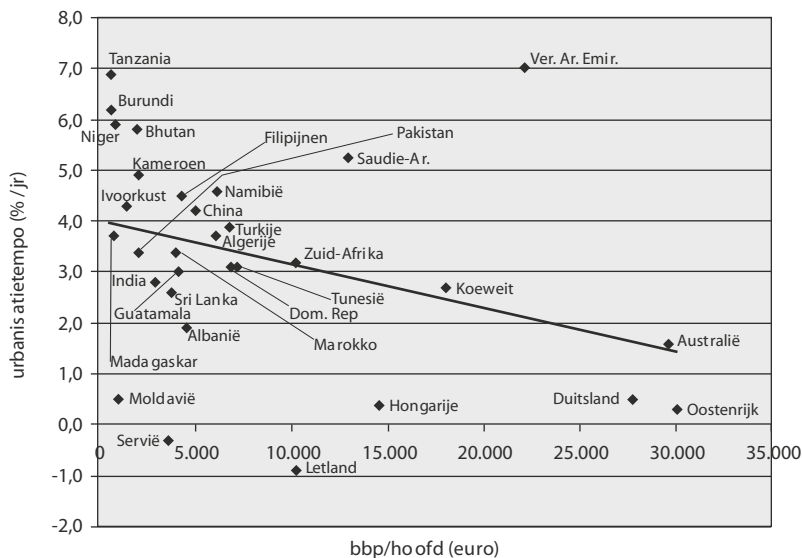
0 1250 2500 km

vrij naar: Knox, P.L. en S.A. Marston, *Human Geography, Places and Regions in Global Context*, New York, 2010

Bron 2 Samenstelling van een Lee Cooper jeans

vrij naar: <http://www.leecooper.com/stockists>

bron 3 Relatie bbp/inwoner en het urbanisatietempo (1980-2003)

In bron 3 staan de gegevens van dertig landen. De lijn in de grafiek is een trendlijn.

Gebruik bron 3.

Bron 3 toont enkele landen met een negatief urbanisatietempo.

- 4p 4 A: Noteer een omstandigheid die ertoe kan leiden dat een land een negatief urbanisatietempo heeft.
B: Welk verband tussen urbanisatietempo en bbp/inwoner is af te lezen uit bron 3?

Je zou ook een diagram kunnen maken waarin je het verband tussen urbanisatiegraad en bbp/inwoner toont.

C: Beschrijf het verband dat zo'n diagram zou tonen.

Aarde

In de 20^e eeuw vonden aardwetenschappers steeds meer bewijzen voor het uiteendrijven van de continenten. Een daarvan is de studie van het magnetisch verleden (paleomagnetisme) van de aarde.

- 5p 5 A: Welke verband is er tussen de afstand tot de mid-oceanische rug en de ouderdom van de gesteenten?

Er zijn drie soorten plaatbeweging.

B: Van welk soort plaatbeweging is sprake bij de mid-oceanische rug?

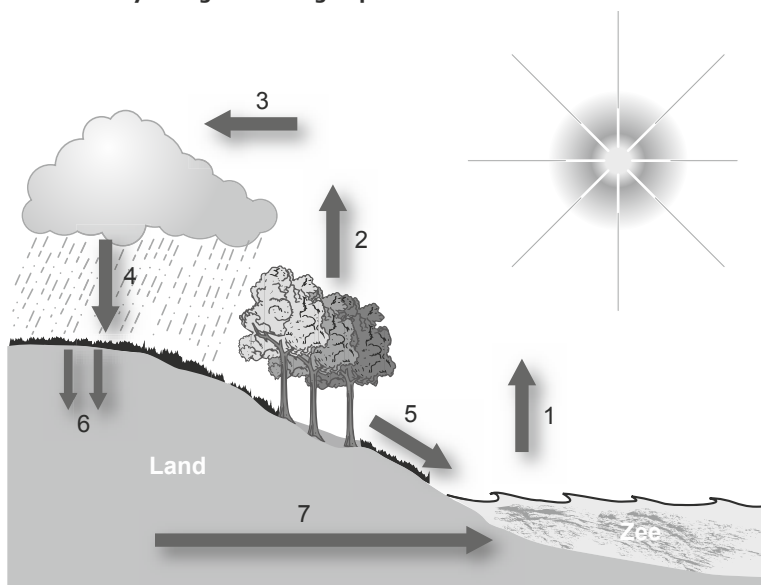
C: Welk soort gesteente ontstaat uit de mid-oceanische rug?

Kies uit:

- 1 basalt
- 2 graniet
- 3 leisteen
- 4 metamorf gesteente
- 5 sedimentair gesteente

D: Is het type vulkanisme langs de mid-oceanische rug effusief of explosief?

bron 4 De hydrologische kringloop

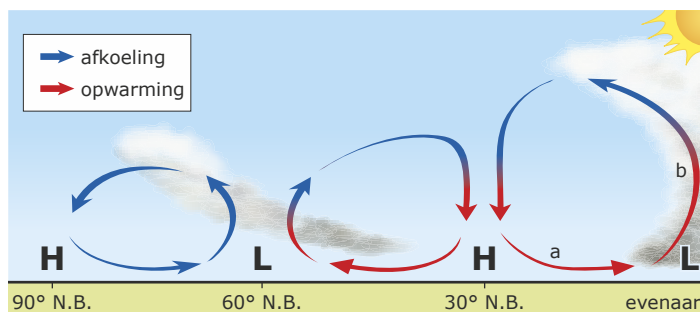

vrij naar: @ learning cgz Geo Bytes, november 2008

- 3p 6 Gebruik bron 4.
- 6 Neem de nummers 1 tot en met 7 uit bron 4 over en noteer erachter steeds welk proces zich op die plaats afspeelt.
- Kies uit:
- 1 afstroming
  - 2 condensatie
  - 3 grondwaterstroming
  - 4 infiltratie
  - 5 neerslag
  - 6 transpiratie
  - 7 verdamping

---

bron 5 Grote windsystemen op aarde

- 3p 7 Gebruik bron 5.
- 7 A: Hoe heet de wind bij letter a in bron 5?
 B: Hoe wordt het gebied genoemd van de luchtcirculatie bij letter b in bron 5?

Het klimaat wordt bepaald door het evenwicht van:

- invallende zonnestraling die zorgt voor opwarming van de aarde
- weerkaatste zonnestraling die ervoor zorgt dat minder zonnestraling geabsorbeerd wordt, wat een afkoelend effect heeft
- warmte uitgestraald naar de ruimte in de vorm van infrarode straling, wat een afkoelend effect heeft

C: Met welke term wordt de verhouding tussen inkomende en uitgaande straling aangeduid?

bron 6 Beschrijvingen van vier landschapszones

- 1 De gemiddelde maandtemperatuur komt nooit boven de 10 °C. Boomgroei is hier niet mogelijk. De winters zijn donker en uitermate koud. De weinige neerslag valt in de vorm van sneeuw.
- 2 Door de breedteligging, afluende winden of de ligging in de regenschaduw is de natuurlijke vegetatie beperkt tot grassen en verspreid staande struiken.
- 3 Ten minste acht maanden ligt de temperatuur boven de 10 °C. De bodems zijn roodgeel van kleur en minder uitgespoeld dan de bodems in warmere en vochtigere streken. In een groot deel van deze landschapszone komt een droog seizoen voor.
- 4 Alleen te vinden op het noordelijk halfrond. Slechts enkele maanden per jaar komt de gemiddelde maandtemperatuur boven de 10 °C. De neerslag en verdamping zijn beperkt. De natuurlijke plantengroei wordt gekenmerkt door naaldbos.

Gebruik bron 6.

- 3p **8** Noteer de vier tekstnummers van bron 6 op je antwoordblad en zet er steeds achter de naam van de landschapszone die in de tekst is omschreven.
Kies uit:
- 1 aride zone
  - 2 boreale zone
  - 3 gematigde zone
  - 4 polaire zone
  - 5 subtropische zone
  - 6 tropische zone

Zuid-Amerika

Sommige Zuid-Amerikaanse landen hebben een gunstiger geografische ligging om tot ontwikkeling te komen dan andere.

- 2p **9** Vergelijk de geografische ligging van de landen Uruguay en Paraguay met elkaar. Beredeneer welk van deze twee landen een ongunstiger geografische ligging heeft.
- 2p **10** De Wereldbank heeft de UNASUR, de unie van Zuid-Amerikaanse landen, twee belangrijke adviezen gegeven om als continent concurrerender te worden, om zo te kunnen ontwikkelen. Welke twee adviezen worden hier bedoeld?

Gebruik zo nodig een overzichtskaart van Zuid-Amerika.

De volgende beschrijvingen (I, II en III) typeren het klimaat en de natuurlijke vegetatie van de drie hoofdregio's in Peru: De Selva, De Costa en De Sierra.

- I In jaren waarin El Niño actief is, regent het vaak zo hard, dat wegen wegspoelen en delen van het gebied onbereikbaar zijn.
  - II Het is hier heet en vochtig. Er vallen hele jaar door tropische buien. Van december tot april valt de meeste neerslag.
  - III Een groot deel van het, behalve in de zomermaanden december tot en met maart, toch valt hier het hele jaar door nauwelijks neerslag en is het door de sluierbewolking niet zo tropisch heet.
- 4p **11** A: Neem de cijfers I, II en III over en noteer achter elk cijfer de naam van de bijbehorende hoofdregio.

De Sierra van Peru en Bolivia bestaat uit twee grote van noord-zuid lopende ketens, de Cordillera Occidental en de Cordillera Oriental. Het gebergte beslaat ongeveer een derde van het gebied en de breedte varieert van 240 tot 400 kilometer. In het noorden liggen deze ketens dicht bij elkaar, maar in Zuid-Peru en Bolivia is deze afstand groot.

B: Hoe wordt de hoogvlakte tussen de bergketens in Zuid-Peru en Bolivia genoemd?

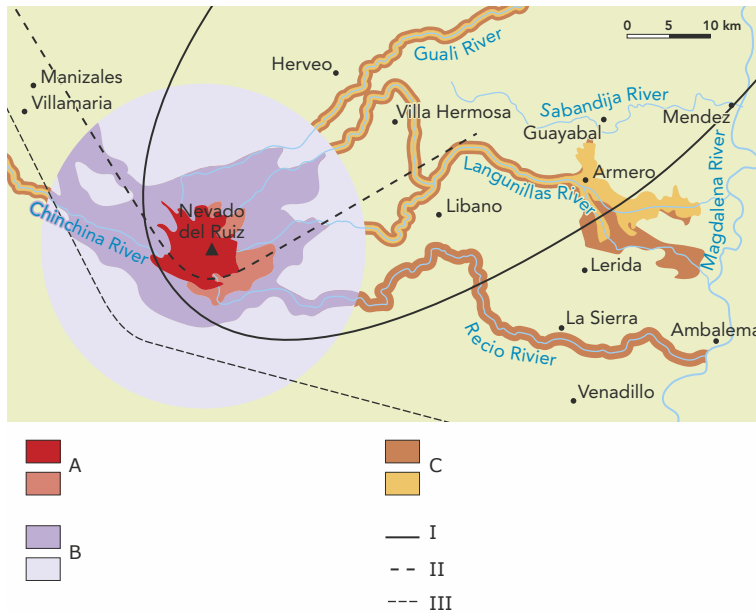
Hieronder staat een aantal eigenschappen van landschappen.

C: Welke drie eigenschappen zijn typerend voor het tropisch regenwoud?

Kies uit:

- altijd groen
- beperkte biodiversiteit
- etagebos
- vruchtbare diepe bodem
- homogeen bos
- onvruchtbare rode bodem
- mangroven
- duidelijk temperatuurverschil tussen dag en nacht

bron 7 Gevarensonekaart van het gebied rondom de Nevado del Ruiz, Colombia

bron: sciencythoughts.blogspot.com naar USGS (2018)

Gebruik bron 7.

Bron 7 geeft informatie over een uitbarsting van de Nevado del Ruiz, een 5.321 meter hoge stratovulkaan in Colombia. In de nabijgelegen stad Armero kwam driekwart van de bevolking om.

In de legenda van bron 7 zijn bij de letters A, B en C drie omschrijvingen weggelaten.

4p **12** A: Neem de letters A, B en C over en schrijf de juiste betekenis erachter.

Kies uit:

- lahars
- lavastromen
- pyroklastische stromen

Tijdens de uitbarsting van de Nevado del Ruiz heerste er een zuidwestelijke wind. Volgens de weersverwachting zou deze draaien tot zuidenwind.

In bron 7 staan lijnen, genummerd met de Romeinse cijfers I, II en III. Ze geven aan tot hoever de asregen bij de uitbarsting is gevallen of werd verwacht te vallen.

B: Neem de cijfers I, II en III over en noteer erachter de kenmerken van de asregen.

Kies uit:

- gevallen asregen
- grote kans op asregen
- matige kans op asregen

Gebruik de atlas.

De vulkaan Nevado del Ruiz ligt vrij noordelijke in de keten van vulkanen in Zuid-Amerika.

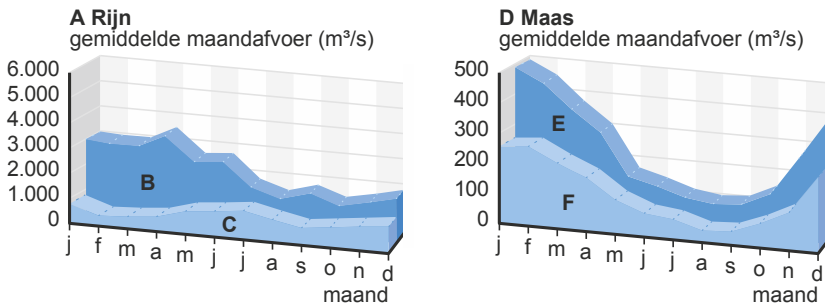
C: Welke van de onderstaande omschrijvingen verklaart het voorkomen van die keten.

Kies uit:

- 1 divergentie van de Nazcaplaat en de Zuid-Amerikaanse plaat
- 2 transforme plaatbeweging van de Noord-Andesplaat en de Caribische plaat
- 3 plooiing van de oceanische korst
- 4 convergentie en subductie

Leefomgeving – rivieren en kust

bron 8 Het debiet van van de Rijn en de Maas op twee verschillende plaatsen

Naar www.natuur dichtbij.nl, januari 2009

Gebruik bron 8.

In bron 8 geeft de letter B het debiet gedurende een jaar weer van de Rijn bij Lobith

(Nederlandse grens) en letter E dat van de Maas bij Borgharen (Nederlandse grens).

C geeft het debiet van de Rijn bij Basel en F dat van de Maas bij Chooz. De laatste twee plaatsen liggen in de bovenloop van de rivier.

- 5p **13** A: Noteer de vakterm voor 'het debiet van een rivier gedurende een jaar'.
 B: Noem twee gegevens uit de bron waaruit je kunt opmaken dat figuur A het debiet van de Rijn weergeeft en niet van de Maas.

Door klimaatverandering is het debiet door het jaar heen van de Rijn aan het veranderen.

C: Beredeneer hoe dit verandert.

In Nederland is de kans op overstromingen in sterk verstedelijkte gebieden groter dan in minder sterk verstedelijkte gebieden.

- 2p **14** A: Verklaar dit verschil.

Kies uit:

In sterk verstedelijkte gebieden

- 1 is de evaporatie geringer, waardoor er meer nettoneerslag is.
- 2 wordt het neerslagwater in het rioolsysteem geleid.
- 3 zijn er meer voor neerslag ondoordringbare oppervlakken.
- 4 zijn er parken zodat veel meer water de grond in kan dringen.

De overstromingskans van rivieren neemt toe door ontbossing.

B: Wat is daarvan de oorzaak.

Kies uit:

- 1 afname van de hoeveelheid water die de rivier bereikt
- 2 grotere doordringbaarheid van de bodem
- 3 toename van de hoeveelheid infiltratie van water in de bodem
- 4 verminderde opname van water door de vegetatie

Leefomgeving – steden

bron 9 Bundeling van verstedelijking

Bundeling van verstedelijking heeft de afgelopen veertig jaar een positieve bijdrage geleverd aan de ruimte, de natuur, de mobiliteit, het milieu en de economie. Bundeling wordt hier opgevat als ruimtelijke concentratie van stedelijke en economische functies (wonen, werken, voorzieningen) en infrastructuur binnen een bepaald gebied. De meest succesvolle strategie is verdichting: het bouwen in hoge dichtheden, op korte afstand van het centrum van de stedelijke gebieden en met een bijbehorend mobiliteitsbeleid.

vrij naar: d66.nl, januari 2009 (website van Landelijk bureau D66, Den Haag)

Gebruik bron 9.

- 4p **15** A: Wat is de bouwvorm die het meest tegemoet komt aan de succesvolle strategie genoemd in bron 9?
Kies uit:
1 groeikern   2 mainport   3 stedelijk netwerk   4 vinexlocatie
- B: Licht je antwoord op vraagdeel A toe.
Bron 9 noemt aan het eind 'bijbehorend mobiliteitsbeleid'.
C: Geef aan wat dit bijbehorend mobiliteitsbeleid vooral zal inhouden.

bron 10 Bevolkingskenmerken van grote steden vergeleken met het Nederlandse gemiddelde.

Bevolkingskenmerk	Lager	Ongeveer gelijk	Hoger	Veel hoger
allochtonen (%)				X
werkloze beroepsbevolking (%)			X	
langer dan 3 jaar uitkering (%)	X			
basisonderwijs, vmbo, mavo (%)		X		
hbo, wo (%)			X	
allochtone ouders met maximaal vmbo-niveau per 1000 leerlingen			X	
allochtone ouders met lage maatschappelijke positie per 1000 leerlingen				X

Gebruik bron 10.

Het hoge aantal allochtone ouders met een lage maatschappelijke positie per 1000 leerlingen (bron 10) legt een grote financiële druk op de grote steden.

- 4p **16** A: Verklaar deze grote financiële druk.
B: Noem twee mogelijke oorzaken van de relatief lage maatschappelijke positie van allochtone ouders.

Om buurten te beoordelen wordt wel gebruikgemaakt van een buurtprofiel. Daarin worden bewonerskenmerken/bevolkingskenmerken verwerkt zoals in bron 10.

C: Welk ander soort kenmerken worden er nog meer gebruikt voor een buurtprofiel.

Wil je weten hoe je de toets hebt gemaakt? De antwoorden staan op mijnexamenbundel.nl. Vul je punten in en bekijk je score per onderwerp. Je scores worden bewaard.

Oriëntatietoets II: alle domeinen

Gebruik bij deze toets GB55, GB56, Alc1 of Alc2.

Wereld

bron 1 Het India van de toekomst

Het India van de toekomst heeft namen van de toekomst. Moderne kantoorgebouwen in een van de modernste delen van Bombay. Business process outsourcing (BPO) is het toverwoord. BPO is het uitbesteden van zakelijke klussen. Hiermee troeven ontwikkelingslanden het Westen af in het segment van de internationale arbeidsverdeling dat de rijke landen nu juist zichzelf hadden toebedacht: dienstverlening met behulp van hoogwaardige technologie, uitgevoerd door goedopgeleide werknemers. India is koploper in BPO waar volgens prognoses in de komende jaren 1 miljoen Indiërs werkzaam zullen zijn. Wereldwijd hebben ze nu meer dan de helft van het BPO-werk. Deskundigen verwachten dat dit laatste cijfer de komende jaren zeker zal dalen omdat andere landen in opkomst zijn. Maleisië, Vietnam, Zuid-Afrika, Polen en China zullen geduchte concurrenten worden van India.

vrij naar: *Bombay, hyperstad, Amsterdam 2006*

Gebruik bron 1.

In bron 1 wordt verwezen naar een internationale arbeidsverdeling. In dit kader wordt tegenwoordig wel gesproken over een nieuwe internationale arbeidsverdeling.

- 4p 1 A: Noteer twee elementen die kenmerkend zijn voor deze nieuwe internationale arbeidsverdeling.
B: Welke twee culturele kenmerken maken India geschikt voor uitbesteding van BPO-werk?

- 5p 2 A: Noteer een belangrijke politiek-historische oorzaak van ruimtelijke diffusie.
B: Noteer een belangrijke demografische oorzaak van de ruimtelijke diffusie in het verleden.

Recent is de ruimtelijke diffusie in een stroomversnelling geraakt. Toch zijn er ook gebieden waar geen of minder ruimtelijke diffusie van cultuurelementen plaatsvindt
C: Noteer twee argumenten waarom ruimtelijke diffusie van cultuurelementen niet of minder optreedt.

Gebruik GB55 211C / GB56 193C / Alc1 191E / Alc2 191E.

Manhattan wordt in de legenda omschreven als 'zakencentrum'.

- 4p 3 A: Wat is de Amerikaanse aanduiding voor een dergelijk zakencentrum?

Sommige buurten rond Manhattan waren enkele tientallen jaren geleden berucht vanwege verval en criminaliteit, maar zijn nu totaal veranderd. Mede doordat inmiddels veel huizen zijn opgeknapt.

B: Hoe noemt men dit veranderingsproces?

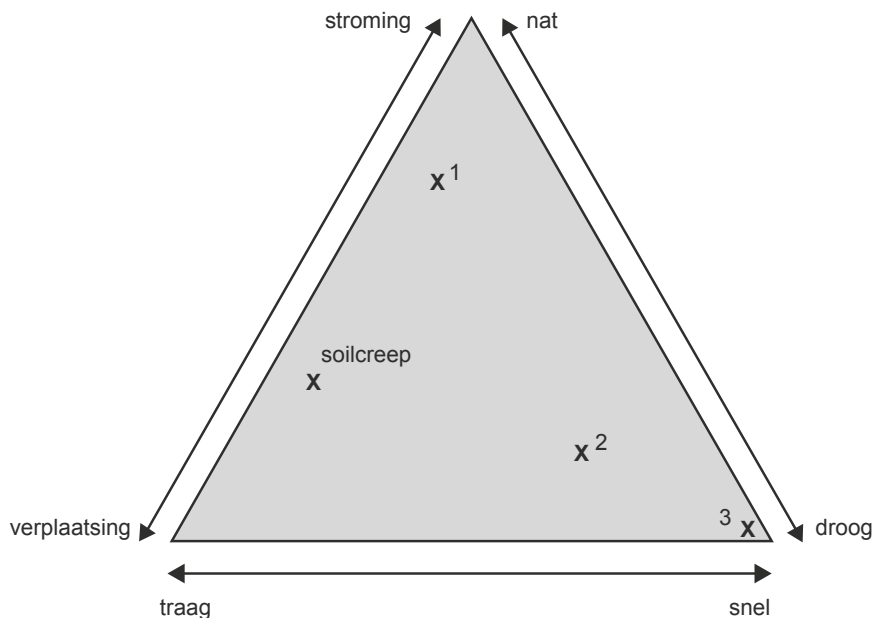
C: Noteer twee kenmerken van de huidige bewoners van deze buurten.

- 3p 4 A: Wat is ruimtelijke segregatie?
B: Noteer een verband tussen ruimtelijke segregatie en sociale polarisatie.

Aarde

bron 2 Massabewegingen

Gebruik bron 2.

Bron 2 is een driehoeksdigram waarin verschillende soorten massabeweging zijn geplaatst afhankelijk van drie eigenschappen.

- 4p 5 A: Neem de cijfers 1 t/m 3 uit bron 2 over op je antwoordblad en noteer er steeds achter om welke massabeweging het gaat.
Kies uit:
- 1 aardverschuiving
  - 2 gesteentelawine
  - 3 modderstroom
  - 4 landdegradatie
- B: Beargumenteer je antwoord voor cijfer 3 aan de hand van de drie eigenschappen in bron 2.

Gebruik GB55 121A / GB56107A / Alc1 125F / Alc2 125F.

Rondom de Spaanse stad Zaragoza zijn in een groot gebied de bodems aangetast door verzilting.

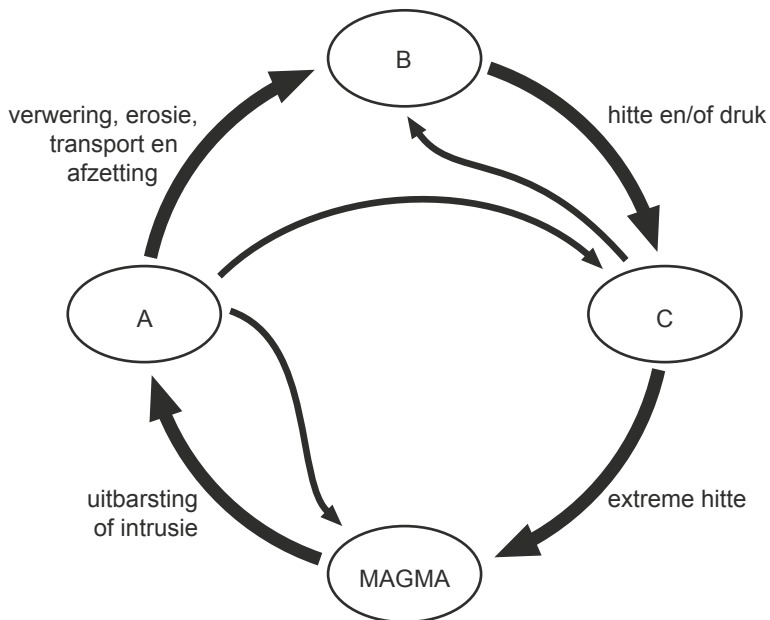
- 3p 6 A: Wat is de juiste oorzaak van deze verzilting?
- Kies uit:
- 1 Dit deel van het dal van de Ebro is de voormalige Thetyszee, waardoor er nog veel zout in de (overigens zeer vruchtbare) bodem zit.
  - 2 Vanuit de Middellandse Zee stroomt via de rivier de Ebro water naar dit enorme tuinbouwgebied. Door foute irrigatietechnieken blijft er te veel zout in de bodem achter.
  - 3 In het hete zomerseizoen valt er zoveel neerslag rond Zaragoza dat er uiteindelijk een zoutkorst op de bodem achterblijft.
  - 4 Ten gevolge van onoordeelkundige bevoeiing en sterke verdamping van een deel van het aangevoerde water, blijven er te veel zouten in de bodem achter.
  - 5 De enorme toeristische druk in de Costa Dorada leidt tot waterschaarste in de Ebrodelta en meer stroomopwaarts. Watertekorten leiden tot erosie, uitdroging en verzilting.

Verzilting is een vorm van landdegradatie.

B: Noem twee andere vormen van landdegradatie

---

bron 3 Schematische weergave van de gesteentekringloop

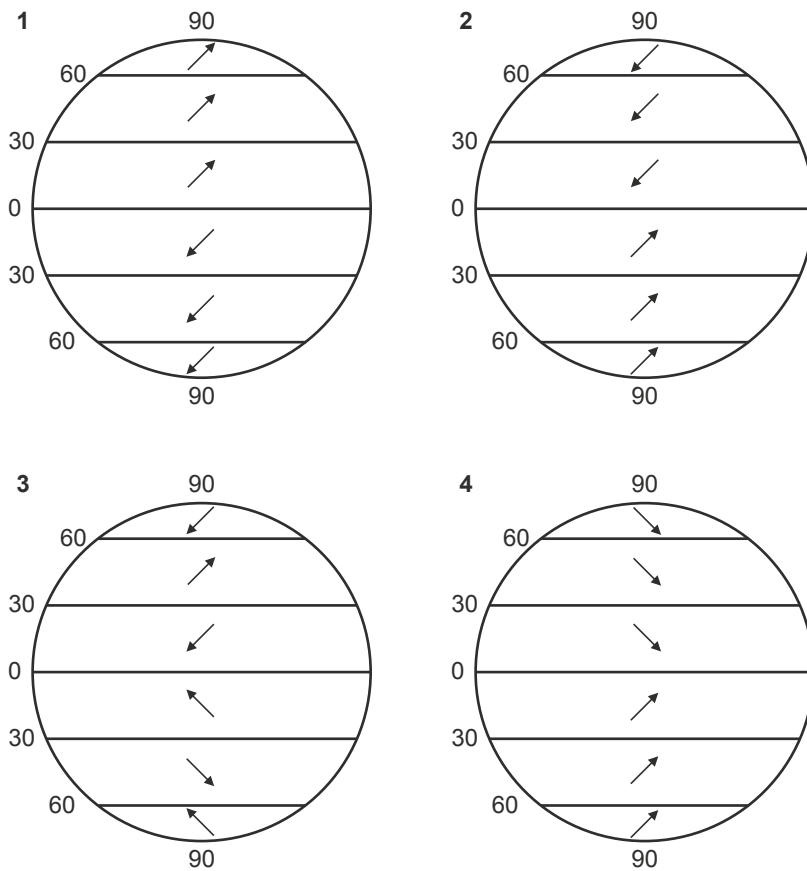
vrij naar: www.geol.umd.edu (website van de Universiteit van Maryland, afd. geologie), november 2008

Gebruik bron 3.

Gesteenten zijn naar hun ontstaanswijze ingedeeld in drie hoofdgroepen.

- 2p 7 Neem de letters A, B en C in bron 3 over en noteer erachter steeds welke van de drie hoofdgroepen erbij hoort.

bron 4 De grote windsystemen op aarde

bron: www.digischool.nl/ak (website van een leerplatform) november 2008

Gebruik bron 4.

- 2p **8** Welke tekening in bron 4 geeft op de juiste manier de richtingen van de grote windsystemen op aarde weer?

Bekijk bron 5.

- 1p **9** Welke uitspraken zijn juist over de plaats van deze klimaatgrafiek?
- 1 Deze plaats ligt op hoge breedte, want het is er koud.
  - 2 Volgens het klimaatsysteem van Köppen is dit een Cw-klimaat, met een droge winter en een natte zomer.
  - 3 Deze plaats ligt op het noordelijk halfrond.
  - 4 Deze plaats ligt hoog in de bergen op lage breedte.

examenbundel >

vwo Nederlands
vwo Engels
vwo Duits
vwo Frans
vwo Economie
vwo Bedrijfseconomie
vwo Maatschappijwetenschappen
vwo Geschiedenis
vwo Aardrijkskunde
vwo Wiskunde A
vwo Wiskunde B
vwo Wiskunde C
vwo Scheikunde
vwo Biologie
vwo Natuurkunde

samengevat }

vwo Economie
vwo Bedrijfseconomie
vwo Maatschappijwetenschappen
vwo Geschiedenis
vwo Aardrijkskunde
vwo Wiskunde A
vwo Wiskunde B
vwo Wiskunde C
vwo Scheikunde
vwo Biologie
vwo Natuurkunde
havo/vwo Nederlands 3F/4F
havo/vwo Rekenen 3F

Tips, tricks en informatie die jou helpen bij het slagen voor je eindexamen vind je op examenbundel.nl! Nog meer kans op slagen? Volg ons ook op social media. #geenexamenstress

examenidoom + examenbundel + samengevat + zeker slagen! = #geenexamenstress

examenidoom

vwo Engels
vwo Duits
vwo Frans

zeker slagen !

voor vmbo, havo én vwo

